

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Den Hollantschen Icarvs

Hazart, Cornelius

T'Antwerpen, M. DC. LXIV.

Het II. Capittel. Van de voorbiddinghe der Heyligen.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71360](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71360)

HET II. CAPITTEL.
Van de voorbiddinghe der Heyligen.

Hazart. Pag. 19.

1. **S** *Amuel. 7. 8. ende Job. 42. 7.* Wozt Samuel van r'gant: sche volck ghestelt een tusschen-spreker, of booz: bidder tusschen Godt ende de menschen.

Item Job wozt van Godt selbe ghestelt een Middelaer tusschen hem ende sijne vrienden.

Peenius. Pag. 28. Dese en dierghelijcke ghetuyghenissen spreken uytduckelijck van de ghebeden der levende hier in dit leven. Maer uyt r'ghene de Heylighen in dit leven doen, en machmen sonder uytghedruckte getuyghenissen der Schrifture gheen leer-stucken stellen, oft een Articul des gheloofs maken, aengaende den staet der gheluck-salighen in d'ander eeuwe.

Antw. Waerom niet? Is het ons dan min gheoz: loft sers dooz consequentien te trecken uyt de Schrifture / als het u. l. is? hout ghy-lieden niet dat het Nachmael / ende Voop Sacramenten sijn? waer staet dit uytzuckelijck in Schrifture? hout ghy-lieden niet / datmen de klepne kinderen moet doopen? moet ghy dit niet uyt Schrifture trecken dooz Consequentie? hout ghy lieden niet / dat / soo utren Catechismus expzesselijck heeft / dat Christus de helsche qualen heeft gheleden aen r' Azups / toont in een Schrifture daer dit niet uytghedruckte woorden gheseyt wort: hout ghy-lieden niet dat den Paus van Roomen den Ant-Christ is? goeden Gode! hoe menighe consequentien moet ghy maken / om dit te persen uyt de Schrifture / dat blyekt ghenoech uyt de bemerktingen / die uwen Bybel doozgaens maccht op het Boeck der Openbaringhe. Waerom en mogen wy dan niet dooz consequente à Minori ad majus van de levende menschen / argumenteren tot de afghestorbene Heylighen?

Peenius. Ooghe en heeft het niet gesien, noch oore ghehoort,

hoort, noch t'en is in t'herde des menschen niet opgheklom-
men. I. Cor. 2. 9.

Antw. Hoe komt dese plaetse hier te proposte?
want Paulus soo uwen eyghen Bybel dit verklaert
N. 22. en seght anders niet / als dat de grootte der
heerlijckheydt, die Godt bereyt heeft voor de gheue, die
hem lief hebben; van g'menschen vernuft niet begre-
pen kan worden: maect eens hier uyt in goede for-
me, dese consequentie / ergo men mach van de leben-
de Heyligen niet argumenteren tot de afghestorvene
aengaende de tusschen-sprekinghe, of voorbiddinghe: ter
contrarie / om dat de heerlijckheyt der afghestorvene
Heylighen soo groot is / ten opsichte van de lebende /
waerom en machmen à minori ad majus niet argu-
menteren / dat de wijle de lebende Heylighen / noch
niet verheerlijckt zijnde / het ampt van middelaers,
voorbidders, en tusschen-sprekers hebben bedient / veel
meer de selbe nu afghestorven zijnde / ende verheer-
lijckt dat ampt bedienen / of kunnen bedienen:

Peenius Hier uyt en volght niet dat men de Heylighen
moet aenroepen ghelijck in't Pausdom gheschiedt.

Antw. Ghy gaet den selben wegh in van Hulus,
ghy maect uwe consequentien veel te vzoegh / wy
en spreken noch niet van aenroepinghe / 'sal daer-
nae ydt zijn daer van te spreken; antwoorde eerst
op'tgene ick nu hebbe verhoort / ende gebraght.

Ten anderen / by wie uyt't Pausdom hebt ghy
gelesen / dat men de Heyligen MOET aenroepen:

Peenius Pag. 29. De voorbiddinghe Christi onses midde-
laers, en voorpraecke is hem alleen soo eyghen; dat hy daer
in gheen medeghesel toe en laet, ghelijck uyt klaere ghetuy-
ghenissen der H. Schrift te voren bewesen is.

Antw. Van dese Schyfrueren heb ick alreede ghe-
toont / dat sy alleenlijck spreken van Christo, booz soo
veel als hy een middelaer is der verlossinge, ende alsoo
en is hem dit ampt niet alleenlijck eyghen / maer soo
eyghen / dat het gheen schepsel kan toeghepast wor-
den: mijne bewijsen diesaengaende moeten weder-
lept worden / ende het verschil getoont / tusschen dese
twee plaetsen: Niemant en is goet dan Godt alleen, ende /
niet

niemant en komt tot den Vader dan door my, ende tusschen dese plaetse / Christus is een middelaer Godts ende der menschen: Godt wordt ALLEEN goet ghenoot, ende nochtans sinder/buften hem goede scrypselen: Waerom en kan Christus niet even genoot worden? Een, sae Eenigh middelaer, soo nochtans, dat'er behalven hem / sijn mindere Middelaers / dat is te seggen, Voorbidders, of Tusschen-sprekers?

Peenius. Theeft een ander ghegheentheit met de voorbiddinghe der levende, want wy begeeren dat sy al te ghelick met ons Godt door Christum aenroepen in onse noot, en om dat van de Heylighen in dit leven met ons noch verkeerende, wy dit bevel, ende belofte Godts hebben, soo en sijn't her niet teghen het ampt Christi onses middelaers, ende voorbidders.

Ant. De vragge komt wederom / waerom wy niet dit bevel / ende belofte Godts niet en moghen consequentie maeken / à minori ad maius, in deser voeghen; Indien Godt dit bekoofte heeft aen de levende Heplighen / veel meer laet hy dit toe / sae heeft het konnen beloven aen de af-ghestorvene/van de welcke dypdelijcke Schryfturen sijn, dat sy metter doot in den hemel ten minsten in't ghemeen bidden doot de strijdende Kercke, waerom en mach dan de Kercke in't ghemeen hare gebeden niet versoeken?

Verhalven / soo wy hter naer sullen sien / daer en is noch bevel/noch belofte van noode tot de aenroepinghe der Heplighen.

Peenius. Noyt is eenigh levendigh mensche religieuselijck aenghebeden, nochte aen yemant religieus ghebeden opghedraeghen.

Antw. Dit is wederom de vrende Philosophie van Hulsius, al te vzoegh in de weire: Men sprecht hter noch niet van eer, n of aenbieden; daer naer sal het tijde sijn; eerst dan/van het voorbieden der heplighen; daerom worden veel te vzoegh/en buften propost van u toeghestemt/dese consequentien: Samuel, noch Job en sijn niet aengheroepen gheweest. Laet ons allenskens voort-gaen sonder alles te vzoeden / onder malkander.

Hazart. Pag. 22. Joannes Apoc. 6. 9. 10. heeft ghehoort dat

dat de Heplighen in den hemel / een ghebede deden /
gelijck den Dordrechtſchen Bybel ſelue bekennt *Num. 20.*

Peenius. Pag. 30. Dit is petitio principij.

Antw. In gheender manieren / want nu treden
wy allenskenis voort in onſe materie / ende de vrage
is / of de Heplighen in den hemel oock bidden? ulwen
vughen Bybel / bekennt dat ja / ende blyckt uyt *Apoec.*
6. hoe is dit dan *petitio principij*?

Peenius 'Tis ſeker dat hier een gheſicht verhaelt wordt,
ende niet eene geſchiede ſake, want de Heylige iaden hemel
en roepen niet, ſy worden niet beroert, ſy b. klaghen haer niet
van Godt, ghelijck de letter luyt.

Antw. Dit is veel te ſlecht / want wie en weet niet
dat de Heplighen / eygentlijck ſprekende / niet en roe-
pen, aengheſien dat ſe gheen lichaemen en hebben:
hebbense daerom gheene maniere van bidden / die
haer eygen is? hoe ſeght dan den H. Paulus *1. Cor. 14. 14.*
mijnen Gheest bidt. Ick bekenne dan / dat de Heplighen
niet lichamelijcker wiſe en bidden in den hemel /
maer op die wiſe ghelijck den Gheest Pauli ghebeden
heeft / naemlijck op eene wiſe die de geesten eyghen
is; want dat ſy metter daet hebben ghebeden bekennt
ulwen Bybel.

Peenius Pag. 31. Niet alleen de Vaders, maer oock ſomme-
ghe van die in het Pauſdom, legghen dit uyt van de oorſaken,
die gheſeght worden te roepen, ſoo dat het bloedt ſelve de
Martelaren om wraecke roept tot Godt.

Antw. Ick en behoeve tot geene andere ſchrijvers
te gaen / als ick her klaer ghetuygeniſſe hebbe van
ulwen eygen Bybel. deſen ſeght / dat de Heplighen een
ghebede hebben gedaen / ick blyve dan daer by / mer
ulwe eygen bekenentiſſe / dat de Heplighen in den he-
mel bidden.

Peenius Ghenomen al, dat de zielen der Martelaeren in-
der daet ghebeden hadden, ghelijck de letter luyt, nochtans
en kan daer uyt niet beſloten worden, dat ſe ghebeden hebben
voor den menſch op aerde levende.

Antw. Ick hebbe het beſluyt gevolgt van ulwen
Perkinsius Controv. 15 Cap. 1. daer hy ſeght: Dat de af-
gheſtorvene Heylighen Godt bidden voor de heele gantsche
Kercke

Kercke in't ghemeen, de welcke hier noch is op der aerden: soo volghet dan / uyt de bekenentisse van uwen Perkinus, dat sy gebeden gedaen hebben / booz de menschen/hier levende op aerde.

Peenius. In dien wy den text selve neerstigh overweghen, de Martelaers worden hier inghevoert, voor soo veel als sy noch op aerden strijden, zijnde noch niet verheven tot den staet der gheluck-saligheydt, want hare zielen worden ghesien onder den altaer, niet boven den altaer.

Antw. Dit strijt tegen uwen eppen Bybel, de welcke seght N. 18. dat desen Altaer stont in het heylige, in den tempel des hemels, voor den throon Godts, hoe kosten dese zielen zijn in den tempels des hemels, ende voor den throon Godts, sonder ghelucksaligh te sijn? Iac uwen Bybel boeghter by / dat die zielen by Christum hare wooninghe en troost hadden, ende Num. 21. dat sy de heerlijckheydt alreede besaten.

Daerenbotten/ hoe kan dit verstaen worden van de Martelaers/voor soo veel sy noch hier streden op aerden, aenghesien datter de Schriftuere duydelijck by boeght V. 9 ende 11. dat sy ghedoodt waeren?

Indien ghy seght/ dat zy ghedoodt waeren/ ende nochtang niet ghelucksaligh; hoe sult ghy't dan maken met utwe bewijzen/die ghy toestemt in't Tractaet van het vaghevyer, dat de Hepligen/ende namelijk de Martelaers/terstont naer de doot in den hemel zijn? ende met uwen Bybel / die segt / datse de heerlijckheydt alreede besaten?

Ick en sie niet/ hoe dat altemael kan afgeschapelt worden/'t en zy niet praeten in't wilt / sonder reus aen te sien mijne bewijzen : Dit blijft dan seker dat de afghestorbene Martelaeren in den hemel booz de levende hebben gebeden.

Peenius Pag. 32. Daer wort gheseyt dat aen een yghelijck wierden ghegheven langhe witte kleederen, 'twelck de meeste u tlegghers verstaen vande ghelucksalicheyt, ende heerlijckheydt der afghesonderde zielen; Indien sy die verheerlijckinge der ziele eerst ontfanghen hebben naer dit gheroep, ergo in die tijt als sy gheroepen hebben, en zijns noch niet gheweest in dien staet der ghelucksaligheydt, ende glorie.

Antw.

Antw. **Ick** antwoorde dat men up het geben van dese witte kleederen, niet besluypen en kan / dat sy te bozen niet gheluck/salich en waeren; want die boozesepde kleederen wterden haer alleen ghegheben tot een tecken van de heerlijckheyt die sy (om met uwen eyggen Bybel te spreken) alreede besaten/sae tot een tecken van eene besondere heerlijckheyt / dooz'twelck sy van de andere Heylighen/ als Martelaeren, honden onderscheyt worden/ daerom boeghter utw Bybel seer wel by/volgens *Apoc. 7 v. 14.* dat dese kleedere gewassche, ende witgemaeckt waere in het bloedes lams.

Hazart pag. 23. *Apoc. 5. 8.* **Wozdt** gheseyt / dat de Heylighen neder-bielen dooz't lam met pholen/sijnde vol reuck-wercks / 'twelck zijn de ghebeden der Heylighen/ waer up bestoten wozdt/ dat de Heylighen in den hemel bidden.

Peenius pag. 31. Daer wort meer bestoten als de woorden toelaeten: De Heylighen offeren aen Godt ghebeden, ergo sy offeren ghebeden voor de menschen op aerde levende.

Antw. **Dit** besluyp en heb tek soo plotselyck niet ghemaect: sonder doozgaende redenen / by my te sien pag. 23.

Eerst heb tek by ghebracht de bemerckinghe van uwen eyggen Bybel *Num. 20.* den tweelen beken dat de voorgangers der Ghemeynte soo des ouden, als des nieuwen testaments inde triompherende kercke, ghesamentlijk haere ghebeden in Christo voor Godts throon brengen, ofte berwerpt dan dese bemerckinge/ ofte beken dat de Heylighen in den hemel bidden, dit sal my op dit pag genoegh sijn. En dan sult ghy my moeten segghen/ of de opinie van uwen Perkinsius vast gaet/ als by seght/ dat de Heylighen uter alleenlyck/ in den hemel/ bidden, maer doekt hidden/ voor de gheheele gantsche Ghemeynte, hier levende op aerde.

Peenius. Ghenomen al, dat sy ghebeden gheoffert hebben voor de menschen die op aerde leven, soo en deucht nochtans de consequentie niet van vghene, indefinite, sonder bepalinge ghesicht wort tot eene sekere, ende bepaelde soorte: de Heylighen hebben aen Godt ghebeden op-ghedraeghen, ergo de afghestorven heylighen hebben aen Godt ghebeden opghe-

opghedraeghen; want 't en is gheen nootfakelijckheydt dat hier in dese plaetse Joannis afghestorvene Heylighen verstaen worden, maer veel eer op aerde levende.

Antw. **Ick en kost het contrarie niet beter betwij-
sen/ als uyt de bekentnisse van ulwen eygen Bybel,
den welken hier verstaet soo nu gheseyt is / oock de
voorganghers des onden testaments, van de welke ghy
lieden moet segghen / dat se ghestorven waeren/ Jae
ghelucksaligh: ofte in dien ghy dit leste loochent/ hoe
drijft ghy soo hardt tegen het voorburgh der Vaderen,
segghende/dat de Drome van' oude testament/ ter-
stont nae de dootd/saligh waeren/ende inden hemel?**

Peenius Men kan hier niet teghen segghen dat de Heyligen
ghesien sijn inden hemel ende derhalven hier afghestorvene
Heylighen, ende niet op aerden levende verstaen moeten
worden; want in de ghesichten *van de openbaeringhe Ioannis*,
door het woort *hemel*, oock de Kercke hier op aerden strij-
dende, verstaen wort.

Antw. **Maer hoe sult ghy'tmaecken met ulwen
Bybel die hier dooz den hemel, verstaet de triumpheren-
de Kercke? sout ghy oock wel durven hier dooz ver-
staen de strijdende Kercke? soo seght dan oock ten le-
sten dat wit/swart is/ende koude/hitte.**

Peenius pag. 34. Dat *Ioannes* spreeckt van Heylighen, die
noch leefden op d'aerde blijktt uyt v. 10. daer sy segghen
wy sullen heerschen op aerden.

Antw. **Seer wel seght ulwen Bybel hter tot mijn
hoordeel/N 24. dat hier uytduckelijck wort ghesproken,
niet van een teghenwoordighe, maer van een toekomende
heerschappije, die namelijck alsdan wesen sal, wanneer sy met
Christo in sijn laetste toekomste sullen sitten op throonen,
ende de wereldt, oock de Engelen selve oordeelen: Soo en
kan dan uyt dese woorden niet besloren worden/dat
de Heylighen/ daer *Ioannes* hter van spreeckt / noch
leefden op aerde / ofte ghy moet ulwen eyghen Bybel
versacken.**

Peenius: Die Ghebeden der Heylighen en zijn niet verfoe-
nende, ende voldoende, maer het zijn dancksegghingen. ghe-
lijck *Ioannes* terstont selve uytlegt.

Antw. **Ick hebbe gheroont in mijne victorie pag 24.
dat**

dat Joannes hier spreekt/ende van lof-sanghen, en van ghebeden.

Peenius pag. 35. Uyt dese plaetse en wort niet bewesen de aenroepinghe der Heylighen.

Antw. **E**n is noch gheen tijt om te spreken van d'aenroepinghe: stemt my eerst toe/dat de Hepligen bidden,ghelijck ick mer de beinerckinghen van utwen epggen Bybel betwefen hebbe: Ende datse bidden voor de menschen, ghelijck utwen Perkinus leert.

Peenius. Hazart misbruyckt hier'tghene staet *Apoc. 8. 3.* welcke plaetse niet alleen niet en leert, t'ghene hy sustineert, maer oock niet over-een-komt met *Apoc. 5. 8.*

Antw. **O**f ick dese plaetse misbruyck hebbe / laet ick al onpartijdig mensch bouwtissen, want ick hebbe ghe-toont dat in beyde ghesproken woort/ende van Reuck-werck, ende van ghebeden der Heylighen; ende hier in hebbe ick getoont datse beyde over-een-komē.

Peenius *Apoc. 8. 3.* Wort ghewaeght van de ghebeden aller Heylighen, welck woordeken *Alle* niet en staet *Apoc. 5. 8.* ergo dese twee plaetsen komen niet precys over-een.

Antw. **O**fel argument! als of hier questte waere van alle Heylighen / indefinite, niet universaliter, ende niet/van de ghebeden der Heylighen / welke ghebeden door het Reuck-werck beteeckent wterden.

Peenius. Daerenboven *Apoc. 8. 3.* Wort ghesproken van een ander Engel, dat is, die van een ander nature is, namelijk die engel des verbonts *Christus Iesus* onsen middelacr, ergo dese plaetsen komen niet precys over-een.

Antw. **O**bondighe stotreden! ick bereysche vooz eerst uyt Schizruere betwijf/dat een ander enghel, te segghen is/ een enghel van een ander nature: en dat door desen anderen Enghel, noodtsaekelijck *Christus* verstaen wordr.

Hazart pag. 24. *Zachariae 1. 12.* Wtdt een gheschapen enghel vooz de stad van Jerusalem.

Peenius pag. 36 Hier wert al wederom meerder besloeten als de woorden liyden konnen, want hier wort alleenlijck van eenen enghel ghesproken, ende dat van eenen ongheschapen enghel, de welke is *Christus Iesus* de voorbidder van sijne Kercke by den Vader.

Antw.

Antw. Ick hebbe dat gheloofhent in mijne *Victorie* Pag. 25. ende uyt *Schryfture* / ende *Qudt-Daders* contrarie betwefen / eude ghy laetende mijne bewijfen van kant / blijft by het uwe / als oft het *Euangelle* waer / het ghene ghy seght.

Peenius. 'Tis een teecken dat ghy een vremdelinck zijt in de *Schryfture*.

Antw. Dat Peenius soo spreekt / en is niet te verwonderen : want soodanighe manieren van spreken heeft hy beter by de handt / dan bondighe redenen.

Peenius. *Blasius Viegas* in *comment. Apoc. 8. Pag. 343.* seght: *Sommighe nieuwe en segghen niet te recht, dat Christus nergens een Enghel ghenoemt wordt.*

Antw. Ick segge het mede met *Blasius Viegas*; want ick weet / dat Christus *Malach. 3.* gheseyt wordt / den Enghel des verbonts, ende *Isaia 9.* Den Enghel des grooten Raets. Maer ick segghe oock met hem / dat men in de *Schryfture* niet en vint / dat hy ghenoemt wort / een Enghel, sonder by-boegghsel.

Peenius. Ghy staet wel toe dat Christus ghenoemt wert den Enghel des verbonts, om dat dit *Overigheydt* mede brengt, maer ghy en wilt niet dat hy gheseght wert den Enghel des Heeren om dat dit ter contrarie *ghedienstigheydt* mede brengt.

Antw. *Overigheydt*, ende *ghediensticheydt*, en hebbe ick niet by-gebracht als *ratio formalis* van mijne loocheninghe: mijn reden is gheweest om dat ick op gheene andere plaetsen vande *Schryfture* ghebonden en hebbe dat Christus ghenoemt wert den Enghel des Heeren; en offer schoon noch eenighe andere plaetse te binden waer / soo segghe ick even wel / dat hier by *Zacharias*, dooz den Enghel des Heeren die vooz *Jerusalem* hadt / Christus niet verstaen en kan worden.

Peenius. Wy sullen uyt *Zacharia*, die dese woorden ghesproken heeft, bewijs gheuoegh haelen om u t'overtuogen, dat dit gheen *gheschaepen Enghel* is gheweest.

Antw. Laet ons die bewijfen by hooren.

Peenius. Hem wordt toegheschreven de *Goddelijcke* naeme *Jehova*. *Cap. 1. 14. 20. Cap. 2. 10. 11. 12. Cap. 3. 2. Cap. 4. 8. Cap. 6. 15.*

Antw.

Antw. 'Tis ontwaerachtigh dat dien persoon / de welke booz Jerufalem hadt/erghens Jehova, ofte Godt, wozt genoemt. Ter contrarien hy wozt ober al ghe-noemt Malach, 'twelck een naem is/die eyghen is aen gheschapen Enghelen.

Ghy seght dat hy *Cap. 1. 14.* Jehova gheuoemt wozt/ stelt noch eens uwen byl op/en leest wel/indien ghy 't Hebreusch cont lesen/ ghy sult vinden/dat hy daer alleen Malach gheuoemt wozt.

Ghy seght dat hy *Cap. 1. 20.* Jehova gheuoemt wozt: 'tis ontwaerachtigh / Zacharias seght / dat de Heere / ofte Jehova aen hem gherhoont heeft vier smeden / dit wozt van Godt selbe gheseyt: want Godt rhoonde aen den Propheete de gesichten/ ende den Enghel/ die verclaerdese / ofte beduydese / en dien Enghel wozt Malach gheuoemt / ofte den Enghel die in Zacharia sprack.

Ghy seght dat hy *Cap. 2. 10. 11. 12.* Jehova gheuoemt wozt. Daer en is gheen appaentte: Zacharias spreect daer van Godt selbe / ende niet van dien Enghel, die in hem sprack.

Ghy seght dat hy *Cap. 3. 2.* Jehova gheuoemt wozt: Ten is niet soo: want dat wozt wederom gheseyt van Godt selbe / ende niet vanden Enghel/ maer als Zacharias vanden Enghel spreect/dan seyd hy *v. 6. 7.* Den Enghel des Heeren (Malach) betuyghde Jesum segghende: Dit seght de Heere der Heyrkrachten: Siet ghy wel dat de Propheete hier onderscheyt maect tusschen dien de welke hy te bozen tot viermael toe Godt, ofte Jehova gheuoemt heeft/en tusschen dien de welke hier Jesum betuyghde / sprekende niet als Godt, maer alleenlyck van Godts weggen?

Ghy seght dat hy *Cap. 4. 8.* Jehova gheuoemt wozt: hier is noch de minste appaentte: want om te roonen / dat den Enghel die in Zacharia sprack een gheschapen Enghel was / (ende niet den persoon / die hy te bozen Jehova gheuoemt hadde) soo spreect hem Zacharias aen met desen titel Adoni *v. 4.* ende *v. 13.* welcken titel / soo wy hier naer sullen sien/ noyt in de Schryfture aen Godt, maer alleenlyck aen Creaturen ghegheben wozt.

Ghy

Ghy seght ten lesten dat hy *Cap. 6. v. 15.* Jehova ghe-
noemt wordt: Hier en binde ick niet anders als dese
woorden: Sy sullen bouwen in den Tempel des Heeren,
daer buyten twijffel van Godt selve gespoken wort/
ende niet van den Enghel.

Eyndelijck op dat ghy soudt elaeer sien / dat Zacha-
rias alrijt onderschept maectt tusschen dien den welck-
ken hy Jehova noemt / en tusschen den Enghel die
hoor Jerusalem hadt.

1. Dien Enghel gheeft hy alrijt den naem van
Malach, welcken naem aen de gheschaepen Enghelen
in de Schryfture ober al wordt toe-ghe-eyghent / en-
de niet aen den Sone Godts ten sy met eenigh meet-
kelijck byboeghsel ghelijck te sien is hy Malach, *cap. 3.*
ende *Isaias cap. 9.*

2. Dien Enghel die hoor Jerusalem hadt was den
selven / die in Zacharia spzack / ghelijck soo claeer als
den middagh blyckt uyt *Cap. 1. v. 13.* Nu den Enghel
die in Zacharia spzack wordt den naem ghegheven
van Adoni, desen naem / ghelijck wy hier nae niet de
ghetuyghenisse vande Rabbijnen / sullen bevestigen /
en wordt noyt ghegheven aen Godt, maer allern
aen de Schepselen; dien Enghel dan die in Zacharia
spzack / was een gheschaepen Enghel / en 't was den
selven die hoor Jerusalem hadt / soo was een gheschae-
pen Enghel / ende niet den Sone Godts, die hoor Je-
rusalem hadt.

Peenius. Aen desen Enghel worden toegheschreven *God-
delijcke wercken* naemlijck over den Enghelen te heerschen,
Cap. 3. 4. 5.

Antw. Dit heerschen vanden Enghel en is niet
anders / als dat hy aen andere Enghelen gheseyt
heeft / dat sy de kleederen vanden Hooch-Priester
Josua souden uyt-trecken: wat ongherijmtheyde
soud'er wesen / dat Godt hier toe soude ghedeputteert
hebben den H. Michael, die van Paulus *1. Thessal. 4. 16.* een
Art Enghel ghenoeemt wordt: ende van utwen Bybel
en *Juda. 9. N. 46.* de overste Enghel? Hoorders uyt wat
Schryfture bewijst ghy in dat'er gheene meerdere /
ende mindere Enghelen en zijn / ende dat de Scraphi-
nen

nen by exempel / niet en connen ghebteden uyt den name Gods aen de ghene die mindere zijn : Dat en zijt ghy niet machtigh te thoonen uyt de Schrifsture. Dervolghens ick en ben noch niet oberruyghet dat dit gheen gheschaepen Enghel gheweest is.

Welck is dan het derde bewijs?

Peenius. Dat desen Enghel 't Woort Gods de Pröpheten gheinspireert heeft. *Cap. 1. v. 9.*

Antw. Dit en can ick op die plaetse niet vinden (en schoon het daer waer / waerom en kan een Enghel van Gods wegghen niet inspireren?) alleenlijck seght den Enghel daer / tot Zacharias : Ick sal u thoonden wat dese zijn, die op roode, bruyne, en witte peerden sitten: den Enghel leght hem uyt het ghesichte dat hy ghesien hadde / ghelijck den Enghel Gabriel aen Daniel *Cap. 9. v. 22.* gheseyt heeft : Nu ben ick uyt gegaen om u den sin te doen verstaen. Moetmen hier uyt besuypten dat Gabriel Godt was? Iffer dan gheen onderscheyt tusschen het inspireren Gods, ende tusschen het beduyden van sijne ghesichten? inimers uyt dese plaetse en can niet goet ghemaecht worden / dat den Enghel aen Zacharias, jers gheinspireert heeft. En of het noch soo waer hy en soude daerom niet lachten een gheschaepen Enghel te zijn. Soo en ben ick hier noch niet oberruyghet.

Welck is dan het vierde bewijs?

Peenius. De andere Enghelen gheven aen hem rekeninghe van hare bedieninghe, hem antwoorden brenghende. *v. 10.*

Antw. Ten is niet ongherijmt met Theodoretus op dese plaetse / te segghen / dat desen Enghel den H. Michael was / een Arst-Enghel, een een overste Enghel, die Godt hier toe ghedeputeert / ende uyt sijnen naem ghesonden hadde, ofte soo niet / thoont my dat dit onmoghelijck is / dat Godt een overste Enghel (ghelijck uwen bybel op *1. Theff. 14.* bekenet van Michael) deputeert / om rekeninghe te hoozen van andere mindere Enghelen / ende thoont my uyt Schrifsture dat er gheene meerdere / ende mindere Enghelen zijn / oite darsen aen malchanderen uyt van Gods wegghen niet en connen ghebteden.

D

Peenius.

Peenius. Desen Enghel heeft de Propheten ghesonden.
v. 14. 17.

Antw. Zacharias was te bozen ghesonden van Godt, soo als blijktt upt *Cap. 1. v. 1.* In de achtste Maent, in't tweede jaer Darij, gheschiede het Woordt des Heeren tot Zacharia: **Desen Enghel en doet niet anders v. 14. ende 17. als den Propheete verwecken / dat hy zijn ampt / 't welck hy van Godt hadde ghekegghen / soude bedienen / segghende: Roept uyt: alsoo seydt de Heere der Heerschaeren. Item: Roept noch, alsoo seydt de Heere der Heerschaeren, &c. 't Is wat anders hem tot Propheete te stellen / ende wat anders ist hem / nu Propheete wesende / te verwecken / ofte van Godts weghe / belasten / dat hy zijn Propheetisch ampt soude bedienen: Maer al dit / en can ick niet sien / waerom dat Godt niet een gheschaepen Enghel can deputeren / om upt synen naeme / ende van synen 't weghe een Propheete te senden.**

Peenius. Ten can niet passen op een gheschaepen Enghel, door sijne eyghen kracht de ongherechtigheydt wegh te nemen. *Cap. 3. 1. 4.*

Ant. **Waer staet het / dat hy dit ghedaen heeft / door sijn eyghen kracht? Hy seght wel: Siet ick hebbe uwe ongherechtigheydt van u wegh ghenomen, maer v. 7. gheeft hy ghenoech te kennen upt wiens naeme hy dit dede / segghende: Soo seydt de Heere der Heerschaeren, dat is / seght uwen Bybel *Num. 28.* Godt den Vader.**

Ten anderen hier en woedt niet ghesproken van den selven Enghel die in Zacharia sprack. *Cap. 1. v. 9. 11. 12. 13. 14. 19. &c.*

Spndelijck al wat ghy hier booz gheselt hebt / en sijn gheene wercken soo eyghen aen Godt, ofte sy konnen te rechte / ende bequaemlyck van Godts wegghen upt gheboert worden dooz een gheschaepen Enghel.

Ick blijve dan daer by / dat desen Enghel / daer Zacharias van spreekt / niet Christus, maer een gheschaepen Enghel gheweest is: want uwe bewijzen nu wederlept zijnde / blijven de mijne vast / soo blijft het

het doek vast / dat een gheschaepen Enghel ghebeden heeft vooz Jerusalem.

Peenius. Ghenomen al, dat hier ghesproken wiert van een gheschaepen Enghel. soo en soude nochtans niet den ghen het ghevolgh 'twelck ghy hier uyt treckt vande Enghele, tot den afghestorven Heylighen.

Antw. Dit ghevolgh en heb ick niet ghemaect / maer alleen daer upt besloten pag. 27. datter behalven Christus noch andere middelaers zijn.

Bremt ons dat maer toe op dit pag / van de Enghelen / (sonder mijne stor redenen te verdracpen) en dit sal ons hier ghenoech zijn: want dan sullen wy hebben / dat / ten minsten / de Enghelen vooz besondere sieden bidden / en dan sullen wy voozders sien van de Heplighen / om alles op goede ozden te stellen.

Peenius pag. 39. De Enghelen op de aerde verkeerende, sien, en kennen onse ellenden, welcken de afghestorvene Heylighen niet en sien.

Antw. Van de kennisse der Heplighen / sal hier nae volghen: *Ihu* / ontkenne ick / dat de afghestorbene Heplighen / onse ellenden niet en sien / ofte weren.

Peenius. Niet een jehelijck die voor ons bidt, mach terstont van ons aengheroepen worden.

Antw. Ghy zijt wederom niet Hulsus al te vroegh in de tweste / ghy loopt ab hoc, en ab hac: ende ghy menggelt alles onder malcanderen / sonder eentighe ozden / ende gheschickthept.

Van de aen-roepinghe / sullen wy daer naer spreken: ende bewijsen / dat wy de ghebeden moghen besoecken van de ghene / die wy weren dat vooz ons bidden / of connen bidden.

Hazart pag. 27. 2 Machab. 15. 12. Wordt gheseyt dat Onias, ende Jeremias twee afggestorbene Heplighen vooz bidden waeren in 't ander leven van 't Joodsche volck / ende de stadt van Jerusalem.

Peenius pag. 40. De Boecken der Machabéen sijn *Apocryph*, ende niet dienstigh om een *Artikkel* des gheloofs daer uyt te beveltighen, dat ghetuyght *Gregorius, &c.*

Antw. **E**rmen quam tot de Daders / soo moesten eerst te boozen wederlept sijn gheweest / mijne bewijzen / die ick trecke upt de Schrifture te weten upt *Hebr. 11.* dese heeft Peenius connen lesen in myn Tractaet van het Vaghevyer pag 83. tot 85. Dit eens te bozen bondelijck / ende pzeppelijck wederlept in alle de stucken / en dan eens ondersocht war de Daders bande Boecken der Machabeen ghesep hebben.

HET III. CAPITTEL.

Van de aenroepinghe der Heylighen.

Peenius. Pag. 48.

WY ontkennen datmen de Heylighen eyghentlijck, ootmoedelijck ende Religieuselijck magh aenroepen, om datmen de Heylighen, niet magh, noch moet gheven, het ghene den eenighen, ende alleen waeren Godt toekomt.

Antw. **W**y loochenen / dat wy dooz onse aenroepinghe der Heylighen / haer gheben / 'tghene den eenighen / ende alleen waeren Godt toekomt.

Peenius. Die van het Pauldom sijn soo stout, en onbedacht, dat sy segghen, dat het nergens in de gantsche schrift gheboden is, dat wy Godt alleentlijck sullen aenbidden, of aenroepen.

Antw. **W**ie sijn die van het Pauldom / die absoluteelijck spreken?

Peenius. Pistorius in *Hodeg. pag. 280.*

Antw. **G**hy seyde dat die van 't Pauldom soo stoudt waeren / als offer vele hadden gheweest / ende hier komt eenen Pistorius vooz den dagh: is dan Pistorius ons eenen teghel des Gheloofs? een man die onder ons quaelijck bekennt is? Laet ons evenwel nemen dat Pistorius soo ghesproken heeft / wat hebt ghy'er teghen?

Peenius. **W**y wesen hem tot dese claere, ende uytgedruckte